

ÜGYÉSZEK LAPJA

TARTALOM

TANULMÁNYOK

- DÉKÁNY ÁDÁM 5
A látszólagos bűnhalmazat
II. rész: A látszólagos anyagi bűnhalmazat

- MEZEI KITTI 19
Az online gyermekpornográfia és a büntetőjog

- FÓRIZS SÁNDOR 31
Az Államvédelmi Hatóság Határőrség
bűnügyi helyzete 1950–1953 között

DISPUTA

- Kutatás az alapjogok értelmezéséről 47
Kelet-Közép-Európában
Beszélgetés Tóth J. Zoltánnal

- BEKE JÓZSEF 51
Szándékos kiszivároztatás vagy megmagyarázhatatlan
szakmai hiba? Varga Győző Péter bejelentése

FIGYELŐ – ÜGYÉSZI HÍREK

- A legfőbb ügyész 2022. évi tudományos pályázati 61
felhívása

FIGYELŐ – EURÓPAI KITEKINTŐ

- BORY NOÉMI 77
A szankciók rendszere és a büntetés végrehajtása
Spanyolországban

KÖNYVISMERTETÉS

- DEÁK ZOLTÁN 99
Könyvismertetés *Ambrus István: Digitalizáció és büntetőjog*
című monográfiájáról

Az online gyermekpornográfia és a büntetőjog¹

Bevezetés

A gyermekpornográfia esetén olyan bűncselekményről van szó, amely a gyermekek szexuális – és akár kereskedelmi – célú kizsákmányolását jelenti. A tiltott pornográf felvételek terjesztése nagyon gyakran visszafordíthatatlan kárt képes okozni a gyermekek testi és lelki fejlődésében. A mai infokommunikációs technológiai fejlődés következtében azonban még súlyosabb következményekkel is járhat, hiszen a felvételek még hosszú évekkel később is elérhetőek maradnak (például az interneten terjesztik, távoli szervereken tárolják, illetve a felhőbe feltöltik stb.). A modern technológia azt is lehetővé teszi, hogy újfajta előállítási módszerek terjedjenek el, amelyekkel az elkövetők a gyermekpornográfiát tiltó szabályok kijátszására tesznek kísérletet.

A gyermekpornográfia nem tekinthető új jelenségnek, már az 1960-as években is jelen volt,² ennek ellenére még sincs nemzetközileg elfogadott fogalma, meghatározása országonként eltér. Léteznek nemzetközi minimumstandardok, amelyek megfogalmazzák egy szilárd jogi alapot az ilyen típusú magatartások tilalmára és az elkövetők felelősségre vonására vonatkozóan. Kérdés azonban, hogy mindez elegendőnek tekinthető-e. A tanulmány elsősorban az online gyermekpornográfia büntető anyagi kérdéseivel foglalkozik, különös tekintettel a digitális elkövetési környezetből eredő kihívásokra.

A sértetti életkor kérdése

Fokozott figyelmet kell szentelni a gyermek terminológiájára, különös tekintettel az online szférára. A gyermek szexuális kizsákmányolással és bántalmazással (*sexual exploitation and abuse*) szembeni védelme nem csökkenthető azért, mert az

* Mezei Kitti PhD, tudományos munkatárs, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet; egyetemi adjunktus, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Üzleti Jog Tanszék; megbízott kutató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Eötvös József Kutatóközpont, Kiberbiztonsági Kutatóintézet

¹ A tanulmány a 138965. számú NKFIH pályázat és a Mesterséges Intelligencia Nemzeti Laboratórium keretében az Innovációs és Technológiai Minisztérium, valamint a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával valósul meg.

² Az angolszász források az 1960-as, illetve 1970-es évekre vezetik vissza a gyermekpornográfia történetét. Max Taylor – Ether Queyle: *Child Pornography: An Internet Crime*. Brunner-Routledge, Hove, 2003, 42–46. o.

a gyermek online tevékenységéhez kapcsolódik.³ A korhatár megállapítása egy vitatott kérdés a gyermekek esetében. A nemzetközi dokumentumok többsége egységesnek tekinthető az életkort illetően, de kisebb mértékben eltérnek.

Az 1989-es Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény⁴ vonatkozásában a gyermek az a személy, aki 18. életévét nem töltötte be, de ez alól kivételt biztosít, amennyiben az alkalmazandó jogszabályok értelmében a nagykorúságát már korábban eléri. A Budapesti Egyezmény⁵ pedig a gyermek helyett a kiskorú fogalmát használja. Az egyezmény szerint kiskorúnak minősül az a személy, aki még nem töltötte be 18. életévét, de az aláíró felek alacsonyabb korhatárt is meghatározhatnak, amely azonban nem lehet kevesebb a 16. életévnél.

A Lanzarote Egyezmény⁶ értelmében pedig a gyermek minden 18 éven aluli személy és kivétel alkalmazását nem engedi.

A 2011/92/EU számú irányelv⁷ értelmében gyermeknek minősül bármely 18 évesnél fiatalabb személy és kiegészül a beleegyezési korhatár fogalmával is, amely azon életkort jelenti, amely alatt a nemzeti joggal összhangban tilos a gyermekkel folytatott szexuális cselekmény.

Ezek alapján megállapítható, hogy a gyermeknek nemzetközi jogi meghatározása általánosan a 18. életévhez kötött, de az egyezmények egy része eltérést enged, amelyből adódóan az egyes országokban szabályozási különbségek mutatkozhatnak.

Napjainkra már a fiatalok jellemzően a 18. életévük betöltését megelőzően szexuális cselekményt folytatnak. A különböző nemzeti jogokban nincs összhang a szexuális cselekményekbe való beleegyezési korhatár és a sértetti életkor között a gyermekpornográfia esetében. Az európai országok többségében a harmonizált szabályozásnak köszönhetően a 18. életévét be nem töltött személyekről készült ilyen jellegű tiltott felvétel bűncselekménynek minősül – amelyet a hazai 2012. évi C. Büntető Törvénykönyv (Btk.) is követ –, míg

³ The Interagency Working Group on Sexual Exploitation of Children: Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse (Luxembourg Guidelines), 2016, 11. o.

⁴ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (kihirdetve: 1991. XI. 22.).

⁵ Az Európa Tanács egyezménye a számítástechnikai bűnözésről (Budapest, 2001. XI. 23.) – 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről (kihirdetve: 2004. IX. 15.).

⁶ Az Európa Tanács egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen (Lanzarote, 2007. X. 25.) – 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról (kihirdetve: 2015. VII. 2.).

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról. HL 2011 L 335, 2011.12.17.

például a beleegyezési korhatár nagyobb eltéréseket mutat országoként: Magyarországon a 14. életévhez⁸, Spanyolországban a 13.-hoz, Németországban és Belgiumban a 16. életév betöltéséhez kötött. Mindenképpen szükség lenne egy nemzetközi vagy legalább európai szintű konszenzusra az említett életkorok közelítésére vonatkozóan.⁹ Külön érdekesség, hogy a német büntetőjog a 14 év alattiakra vonatkozó gyermekpornográfiát és a 14 év felettiekét, de még a 18 év alattiakat érintő fiatalokú pornográfiát is megkülönböztet.¹⁰

A gyermekpornográfia fogalmi ismérvei

A gyermekeket érintő fogalmak esetében eltérő megközelítések jellemzőek országoként, nincs ez másképpen a gyermekpornográfia esetében sem. Ezért szükség lenne az együttműködés elősegítése érdekében, hogy egy egységes fogalomhasználat váljon elfogadottá nemzetközi szinten. Az Europol és az Interpol elutasítja a gyermekpornográfia fogalmának a használatát, helyette a gyermek szexuális bántalmazását vagy kizsákmányolását ábrázoló anyag (*child sexual abuse material* vagy *child sexual exploitation material*) kifejezést használják, mert álláspontjuk szerint sokkal pontosabban tükrözi a súlyosságát és a valós természetét a tartalomnak, illetve kétségbe vonja azokat az elképzeléseket, amelyek szerint az ilyen magatartások a gyermek beleegyezésével végrehajthatók.¹¹

A nemzetközi jogi dokumentumokban azonban jellemzően a gyermekpornográfia (*child pornography*) terminológiát használják és a meghatározásával kapcsolatban megegyeznek a hasonló fogalmi ismérvek használatával, mégis országoként egyes alapvető kérdésekben eltérések mutatkoznak, köszönhetően a diszpozitív szabályozásnak.¹²

Az ENSZ Egyezmény kötelezi a részes államokat arra, hogy védjék a gyermekeket a nemi kizsákmányolástól és a nemi erőszak minden formájától. Kötelesek a szükséges intézkedéseket megtenni annak érdekében, hogy megakadályozzák a

⁸ 37/2002. (IX.4.) AB határozat: a 14. életévet betöltött személy beleegyezéssel történő szexuális cselekménye, még azonos neműekkel sem jogellenes.

⁹ Mihaela Astinova: *The crime of child pornography: European legislative and police cooperation initiatives*. Tilburg University, 2013, 11–12. o.

¹⁰ Data Protection and Budapesti Division of Council of Europe: *Protecting children against sexual violence: The criminal law benchmarks of the Budapest and Lanzarote Conventions*, 2012, 21. o.

¹¹ Luxembourg Guidelines 2016. 39. o. <https://bit.ly/3CnAdbM>, valamint lásd az Europol és Interpol szerepéről bővebben a gyermekpornográfia elleni küzdelemben: Csapucha Bernadett: A „világháló árnyoldala”, avagy a gyermekpornográfia térnyerése az interneten. *Ügyészek Lapja*, 2019/4–5., illetve Giulio Calcara: *Role of Interpol and Europol in the Fight against Cybercrime, with Particular Reference to the Sexual Exploitation of Children Online and Child Pornography*. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, vol. 7, no. 1, 2013, 19–33. o.

¹² Data Protection and Budapest Division of Council of Europe... i. m. 18. o.

gyermek pornográf jellegű műsorok vagy anyagok elkészítése céljából történő felhasználását. Az egyezmény azonban nem tér ki a gyermekpornográfia definiálására.

A Budapesti Egyezmény¹³ szabályozta először a tartalom-bűncselekmények között a gyermekpornográfiát, mely bűncselekménytípus elkövetésénél elsődleges célként jelenik meg az egyénnek és a közösségnek való közvetlen – általában erkölcsi – károkozás.¹⁴ A „gyermekpornográfia” fogalma alatt olyan pornográf termék értendő, mely vizuális úton ábrázol kifejezetten szexuális magatartást (*sexually explicit conduct*)¹⁵ tanúsító kiskorú személyt, vagy kiskorúnak tűnő személyt, vagy kiskorú személyt megjelenítő valóság-hű ábrázolást. Utóbbi két ponttól eltérést enged az egyezmény; például Magyarország, Dánia, Svájc és az Egyesült Királyság kikötötte, hogy nem alkalmazza a kiskorúnak tűnő személyre vonatkozó pontot.¹⁶

A Lanzarote Egyezmény szerint¹⁷ a „gyermekpornográfia” kifejezés minden olyan anyagot jelent, amely vizuálisan ábrázol egy valós vagy színlelt, egyértelműen szexuális cselekményben részt vevő gyermeket, vagy egy gyermek nemi szerveinek elsődlegesen szexuális célú ábrázolását. A Lanzarote Egyezmény tehát nem határozza meg egzakt módon, hogy milyen formában tárgyiasul a gyermekpornográfia, csupán azt, hogy az mit tartalmaz (mit ábrázol, jelenít meg képileg), valamint, hogy a gyermekpornográfiával összefüggésben mely elkövetési magatartások büntetendők.

Mindkét egyezménynél közös vonás, hogy mérlegelési jogot biztosítanak a feleknek arra vonatkozólag, hogy részben vagy egészben kriminalizálják vagy sem a kizárólag színlelt ábrázolásból vagy egy nem létező gyermek valóság-hű képeiből álló pornográf anyagot. Utóbbihoz tartozik az ún. virtuális gyermekpornográfia (*virtual child pornography*),¹⁸ amely magában foglalja a számítógép

¹³ Budapesti Egyezmény 9. cikk 2. bek.

¹⁴ Parti Katalin – Kiss Tibor: Informatikai bűnözés. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016, 497. o.

¹⁵ A Budapesti és Lanzarote egyezménynek is az indoklása megállapítja, hogy „kifejezetten szexuális magatartás”-nak minősülnek legalább a következő valós vagy színlelt tevékenységek: a) szexuális közösülés, beleértve a nemi szerv-nemi szerv, száj-nemi szerv, anál-nemi szerv vagy száj-anál gyermekek között vagy gyermek és felnőtt között, azonos vagy különböző neműek között; b) bestialitás; c) nemi önkielégítés; d) szadista vagy mazochista abúzus szexuális céllal; vagy e) a gyermek nemi szerveinek vagy szeméremtájékának a buja bemutatása. Nem releváns, hogy az ábrázolt magatartás valós vagy színlelt.

¹⁶ Data Protection and Budapest Division of Council of Europe... i. m. 20. o.

¹⁷ Lanzarote Egyezmény 20. cikk 2. bek.

¹⁸ Lásd bővebben: Michaela Poborlova: *Virtual Child Pornography*. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, vol. 5, no. 2, 2021, 241–253 o.; valamint Dornfeld László: *ICTs and Sexual Exploitation of Children in Europe*. In: Khosrow-Pour Mehdi (szerk.): *Encyclopedia of Criminal Activities and the Deep Web*. IGI Global, 2020, 569–570. o.

által generált képeket (CGI), rajzokat, festményeket, képregényeket és rajzfilmeket, mint például a manga és anime,¹⁹ amelyek egyértelműen szexuális cselekményben részt vevő, nem valóságos gyermekeket ábrázolhatnak.

A másik csoportosítás pedig az ún. pszeudo-gyermekpornográfia (*pseudo-photographs* vagy *morphed images*), amely olyan számítógéppel, digitálisan megváltoztatott fényképet vagy fényképmontázst tartalmaz, mint például egy felnőttet ábrázoló képet úgy módosítanak, hogy úgy tűnjön, mintha egy gyermek testét ábrázoló kép lenne vagy egy felnőtt testéhez illesztik a valós gyermek arcképét, vagy a képet egyéb módon manipulálják (például a ruha eltávolításával).²⁰ E körben említhető, hogy új kihívást jelent a szexuális célzattal, a mesterséges intelligencia, avagy algoritmus által manipulált felvételek (*deepfake pornography*) közzététele és terjesztése,²¹ amelyben valósághűen más személynek láttatja valamely pornográf anyag szereplőjét.²²

Az ilyen tartalmak jogi megítélése országonként eltérést mutat, például Németország (pl. *Second Life-eset*)²³, Franciaország²⁴ és az Egyesült Királyság büntetni rendeli a virtuális gyermekpornográfiát is, míg hazánkban 2021-ig kizárólag a valós személyeket ábrázoló felvételek vonhattak maguk után büntetőjogi következményeket. Az új hazai szabályozás szerint²⁵ a Btk. 204. § (8) bekezdésében

¹⁹ Luxembourg Guidelines: i. m. 40. o.

²⁰ Alisdair Gillespie: Indecent Images of Children: The Ever Changing Law. *Child Abuse Review*, vol. 14, 2005, 430–443. o.; valamint Mohamed Chawki: Online Child Sexual Abuse: The French Response. *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, vol. 4, 2009, 11. o., valamint Alisdair Gillespie: *Cybercrime: Key issues and debates*. Routledge, New York, 2016, 231. o.

²¹ Ambrus István: A mesterséges intelligencia és a büntetőjog. *Állam- és Jogtudomány*, 2020/4., 22. o.

²² Douglas Harris: Deepfakes: False Pornography Is Here and the Law Cannot Protect You. *Duke Law & Technology Review*, vol. 17, 2019, 100. o.; valamint lásd erről Claudia Ratner: When “Sweetie” is not so Sweet: Artificial Intelligence and Implication for Child Pornography. *Family Court Review*, vol. 59, no. 2, 2021, 386–401. o.

²³ Parti – Kiss: i. m. 498–499. o.: A német Halle-i rendőrség a Second Life nevű virtuális világban működő csoport után nyomozott 2006-ban. Ez a csoport virtuális gyermekpornográf felvételeket árult, ami a német jog szerint büntetendő. A virtuális térben rögzített felvételek a felnőtt játékosok által választott gyerekfigurákkal folytatott szexuális aktusokat ábrázoltak. A Second Life-ban már régóta ismert jelenség az ún. „age play”, azaz szexuális szerepjáték, amelyet a játékosok folytatnak egymással és általában legalább az egyik szereplőnek a karaktere (avatara) gyermeknek néz ki.

²⁴ 2013-ban került módosításra a Code Pénal, melynek 227-3. §-a alapján büntetendő az azon pornográf felvételek, amelyeken a szereplő kiskorúak fizikai vonásaival rendelkeznek. Lásd Lyombe Eko: *The Regulation of Sex-Themed Visual Imagery: From Clay Tablets to Tablet Computers*. Palgrave Macmillan, 2016, 267. o.

²⁵ 2021 júniusában fogadta el a magyar Országgyűlés a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvényt, amely jelentősen átformálja a gyermekpornográfia hazai szabályozását is, 2021. július 8-i hatálybalépéssel.

egy olyan értelmező rendelkezés került meghatározásra, amely a nemzetközi dokumentumoknak megfelelően módosítja a pornográf felvétel fogalmát, e paragrafus szerint „a másnak vagy másoknak a nemiséget súlyosan szemérem-sértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló, módon történő ábrázolása, ideértve a nem létező személy vagy személyek valóság-hű ábrázolását is”. „A jogalkotó tehát továbbra is fenntartja a bűncselekmény törvényi egységi jellegét, ugyanakkor ezt nem magában a diszpozícióban, hanem az idézett autentikus interpretáció keretei között teszi.”²⁶ Növum, hogy immár a fiktív személy(ek) valóság-hű ábrázolásával (pseudoképpel) is elkövethető lesz a bűncselekmény, amely tehát a Budapesti Egyezmény főszabályához igazodik. A törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolás ugyanakkor kiemeli, hogy a valóság-hű alatt a valóságshoz megtévesztésig hasonló ábrázolást értjük, amikor nem lehet és nem is várható el annak megítélése, hogy valóságos-e a személy, tehát nem a rajzfilmek vagy festmények értendők ide.

A virtuális gyermekpornográfia bár nem jár szükségszerűen közvetlen fizikai sérelemmel, mégis ártalmas a gyermekekre nézve, mert az ún. „grooming”, a gyermekek szexuális célzatú kapcsolatfelvétele (*solicitation of children for sexual purposes*) során felhasználhatják, és ezzel bátoríthatják őket a szexuális tevékenységben történő részvételre. Az elkövetők szempontjából a virtuális felvétel hozzájárulhat a gyermekek iránti szexuális fantáziák kialakulásához, serkentheti a hajlandóságukat az elkövetésre,²⁷ illetve segít az ilyen pornográf felvételek keresletének és egyben piacának a fenntartásában. További problémát jelent, hogy kulturális toleranciát teremt a gyermekek szexuális célú ábrázolásával szemben.²⁸

²⁶ Ambrus István: *Digitalizáció és büntetőjog*. Wolters Kluwer, Budapest, 2021, 111. o. Ezzel kapcsolatban érdemes említést tenni a Kúria 2/2018. büntető jogegységi határozatáról, amelyben kimondja, hogy a 204. § (1) bekezdésében írt eseteiben nem eredményez halmazatot önmagában az, hogy az elkövetési magatartás – az azokon szereplő tizen-nyolcadik életévét be nem töltött személyek számától függetlenül – több pornográf felvételt érint. Ugyanakkor bűncselekményegységet csak az azonos törvényi tényállásba ütköző magatartások képeznek. E bűncselekmény tekintetében nem azonos, hanem külön-külön törvényi tényállást tartalmaznak a Btk. 204. § (1) bekezdésének a), b) és c) pontjai. Amennyiben az elkövető ugyanazon felvétellel kapcsolatban különböző pontokban írt elkövetési magatartásokat valósít meg, egységesen a legsúlyosabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény valósul meg. Ha az elkövető különböző felvételekkel kapcsolatban valósítja meg a Btk. 204. § (1) bekezdésének különböző pontjaiba ütköző elkövetési magatartásokat, az azonos törvényhelyen belül egységként minősülő cselekmények egymással valóságos halmazatban állnak. A gyermekpornográfia Btk. 204. § (2) bekezdése szerinti minősített esetének rendbelisége a felvételeken szereplő, a törvényhelyben meghatározott feltételeknek megfelelő személyek számához igazodik.

²⁷ Yaman Akdeniz: *Internet Child Pornography and the Law National and International Responses*. Ashgate, 2008, 22. o.

²⁸ ECPAT International: “Protection and the OPSC: Justifying Good Practice Laws to Protect Children from Sexual Exploitation”. *Journal Series No. 2*, 2012, 19–20. o.

A szakirodalomban vitatott, hogy a virtuális pornográf anyagot, vagy annak felhasználását kellene büntetni.²⁹ Vannak, akik úgy gondolják, hogy a virtuális gyermekpornográf felvételek önmagukban nem ártalmasak, de bizonyos felhasználási esetekben igen, és csak akkor kellene bűncselekménynek minősíteni, ha a kapcsolatfelvétel folyamata során használják fel a gyermekkel szembeni szexuális célzatú abúzusra vagy kizsákmányolásra. Fontos megjegyezni, hogy a grooming esetei azonban gyakran nehezen bizonyíthatók, így a felelősségre vonás is nehezebb, sőt el is maradhat bizonyítottság hiányában.

A nemzetközi jogi szabályozások közül először a Lanzarote Egyezmény hívta fel a grooming büntetésére a szerződő feleket, amely a gyermek szexuális bántalmazásának az előkészítését jelenti, amely során az elkövetőt az motiválja, hogy a gyermeket a saját szexuális vágyának a kielégítésére használja fel.³⁰ Az egyezmény szerinti meghatározása a következő: ha egy felnőtt az infokommunikációs technológiák igénybevitelével találkozóra szóló szándékos ajánlatot tesz szexuális célzattal (például az ún. *sexting*)³¹ a szexuális beleegyezési korhatárt be nem töltött gyermeknek a meghatározott bármelyik bűncselekmény elkövetése céljából,³² amennyiben az ajánlatot a találkozó létrejöttéhez vezető lényeges cselekmények követték (például az elkövető a megbeszélte helyszínre érkezik).³³

2015-ben a Lanzarote Bizottság véleményt adott ki az „*online grooming*”-ra vonatkozóan, mert megállapítást nyert, hogy a jelenlegi és jövőbeli technológiai fejlettség mellett lehetőség van a szexuális bántalmazás kizárólag online elkövetésére a személyes találkozó létrejötte nélkül is. A szerződő feleknek meg kell fontolniuk a kriminalizáció kiterjesztésének lehetőségét azokra az esetekre is, amikor csak online környezetben valósul meg a szexuális célú kapcsolatfelvétel, mert a gyermekeknek komoly sérelmet lehet okozni ilyen formában is, és ugyanolyan kockázatnak vannak kitéve, mint offline (például az ún. „*screen-to-screen*” chat vagy webkamerával történő videókommunikáció során szemta-

²⁹ Marie Eneman – Alisdair A. Gillespie – Bernd Carsten: *Criminalising fantasies: the regulation of virtual child pornography*. <https://bit.ly/2XzSS5k>

³⁰ Lanzarote Egyezmény indokolása 23. cikk 156. pont

³¹ Thomas Crofts – Murray Lee: „*Sexting*”, children and child pornography. *Sydney Law Review*, vol. 35, iss. 1, 2013, (85–106.) 85. o.: „A sexting olyan szexuális utalású vagy kifejezetten szexuális tartalmú digitális felvételeket jelent, amelyeket, üzenetek és saját készítésű képek formájában, általában mobil alkalmazásokon vagy a közösségi oldalakon (Facebook, Instagram, WhatsApp, Kik, Snapchat) keresztül küldenek egymásnak.” Például a fiatalok körében különösen népszerű a Snapchat videómegosztó portál és alkalmazás, ahol a felhasználók saját maguk által meghatározott időre oszthatnak meg egymással szöveges üzeneten kívül képet vagy videót.

³² Szexuális cselekmény folytatása olyan gyermekkel, aki a nemzeti jog vonatkozó rendelkezései szerint nem érte el a szexuális cselekmény tekintetében a nagykorúságot (18. cikk 1.a); és a gyermekpornográfia előállítása (20. cikk 1.a.). A hivatkozott szexuális bűncselekmények elkövetése nem szükséges a megállapításához.

³³ Lanzarote Egyezmény indokolása 23. cikk 160. pont

núi lehetnek vagy könnyen rábeszélhetők kifejezetten szexuális cselekmény végzésére a kamera előtt; és tovább nehezíti a helyzetet, hogy ezek a funkciók már szélesebb körben, a különféle mobilalkalmazásokon keresztül is elérhetők).³⁴ A technológiai fejlődés nyújtotta előnyöket azonban nemcsak az elkövetők, hanem immár a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelemben is kihasználják (például az ún. *webcam child sex tourism* visszaszorítása érdekében). Egy projekt keretében például egy *Sweetie 2.0* elnevezésű chatbotot alkalmaznak, amely egy virtuális tízéves gyermeket (kislányt) személyesít meg. *Sweetie* egy chatbot-motor és 3D-s képek segítségével párbeszédet folytat az online fórumokon és chatszobákban. Minden chatbeszélgetést rögzít a rendszer, amely az adatok értékelésével segíti az elemzőket az „online szexuális ragadozók” besorolásában. A beszélgetések adatait csevegésenként dolgozzák fel, és minden egyes csevegő-partnerhez profil készül, ami segít a visszatérők azonosításában.³⁵

A legtöbb esetben a grooming kezdeti folyamata részét képezi az ún. „*sex-tortion*”, vagyis a szexuális zsarolás. Az elkövető a gyermek bizalmába férkőzik (például a felnőtt fiataikorúnak adja ki magát és barátkodik a gyermekkel, kifejezetten szexuális tartalmú anyagot mutat neki, hogy csökkentse a szexualitáshoz kapcsolódó gátlásait)³⁶ és kihasználja a sebezhetőségét annak érdekében, hogy a gyermeket ábrázoló szexuális jellegű képekhez vagy videókhoz jusson hozzá, amit végül a zsarolás fázisa követ.³⁷ A sextortion azt jelenti, hogy az elkövető kényszeríti, zsarolja az áldozatát, hogy szexuális szívességet teljesítsen a részére, vagy további kompromittáló képeket vagy videókat küldjön magáról, amennyiben a kérésnek nem tesz eleget, akkor a már birtokában lévő felvételnek a megosztásával fenyeget (például a közösségi médián keresztül), és ezzel már irányítása alá vonja a gyermeket.³⁸

Az EU 2011/92/EU irányelv 6. cikkében a gyermekkel való, szexuális céllal történő kapcsolatfelvételre vonatkozó minimumszabályokat rögzít, amely (1) bekezdésében ugyanúgy rendelkezik, mint a Lanzarote Egyezmény, azonban kiegészül azzal, hogy az ilyen szándékos magatartás szabadságvesztéssel büntetendő, amelynek felső határa legalább egy év. Mindez magában foglalja az online és offline kapcsolatfelvétel eseteit is és mindkettő ellen fel kell lépniük a tagállamoknak. A magyar Btk. esetében a grooming-ra vonatkozó szabályok a szexuális visszaélés 198. § (2) bekezdésébe és a gyermekpornográfia 204. § (6)

³⁴ Lanzarote Bizottság véleménye a Lanzarote Egyezménynek és indoklásának a 23. cikkével kapcsolatban <https://bit.ly/3An3wdE>

³⁵ Lásd a projekt részleteiről és az ezzel kapcsolatos büntető anyagi és eljárásjogi kérdésekről a következő kötetet: Simone van der Hof – Ilina Georgieva – Bart Schermer – Bert–Jaap Koops (szerk.): *Sweetie 2.0 – Using Artificial Intelligence to Fight Webcam Child Sex Tourism*. Springer, Leiden, 2019.

³⁶ A Lanzarote Egyezmény indoklása 23. cikk 156. pont

³⁷ EUROPOL: Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA), 2016, 24. o.

³⁸ EUROPOL: Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA), 2014, 30. o.

bekezdésébe lettek beépítve.³⁹ Az irányelv a tagállamokat kötelezi továbbá, hogy büntetendő legyen az a gyermekpornográfia megszerzésére vagy birtoklására, vagy a tudatos hozzáférésnek az elkövetésére tett kísérlet, melynek során egy felnőtt beleegyezési korhatárt el nem ért gyermeket hív fel a szóban forgó gyermeket ábrázoló gyermekpornográfia nyújtására.

Az irányelv értelmében „gyermekpornográfia” minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeket; vagy gyermek nemi szerveit mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeknek tűnő személyt, vagy amely gyermeknek tűnő személy nemi szerveit mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy kifejezetten szexuális magatartást tanúsító gyermek valóságos képei, vagy gyermek nemi szerveinek valóságos képei, elsődlegesen szexuális céllal. Vitatott téma a saját készítésű, 18. életévet be nem töltött személyekről készült pornográf anyagok büntetőjogi értékelése.⁴⁰ Például a gyermekpornográfia büntetőjogi tényállása kapcsán felmerült javaslatként, hogy dekriminalizálni kellene, ha például két 17 éves személy egymásnak pornográf felvételt küld saját magáról.⁴¹ Azonban az ilyen irányú törekvés fő szabály szerint európai uniós kötelezettségbe ütközne, mivel a 2011/92/EU irányelv nem tesz különbséget az elkövetők életkora körében.⁴²

A Lanzarote Egyezmény például kifejezetten nem bünteti, hanem jogot biztosít a szerződő feleknek, hogy döntsenek a büntethetőségről a beleegyezési korhatárt betöltött (a hazai szabályozás szerint 14–18 éves) gyermeket ábrázoló pornográf anyag készítése és birtoklása esetén, amennyiben a képeket saját maguk, illetve hozzájárulásukkal, kizárólag saját felhasználásra készítik (konszenzuson alapul). Az irányelv 8. cikke pedig kiegészíti a korábbi szabályozást azzal, hogy a magáncélú használatra készítésen és birtokláson felül nem használhatnak fel az elkészítéshez más tiltott pornográf anyagot, és a tevékenység nem járhat a saját készítésű anyag terjesztésének a kockázatával. Ezzel kapcsolatban azonban felmerülhet az ilyen kompromittáló tartalmakkal való visszaélésként a bosszúpornó (*revenge porn*) esete, amely általában féltékenységből, a párkapcsolat megszakítása miatti bosszúból, a volt partner által a sértettől készült pornográf felvételek nyilvánosságra hozatalát jelenti. Az

³⁹ Krasznay Csaba: Húsz év a globális kiberbűnözés elleni küzdelemben – A Budapesti Egyezmény értékelése. *Külügyi Szemle*, 2021/2., 203. o.

⁴⁰ Anastasia Atabekova – Vladimir Filippov: Legislation Response to Use of Minors’ Self-generated Sexual Content for their ICT-facilitated Sexual Coercion. *European Research Studies Journal*, vol. 24, no. 4, 2018, 763–772. o.; Mary Graw Leary: Self-Produced Child Pornography: The Appropriate Societal Response to Juvenile Self-Sexual Exploitation. *Virginia Journal of Social Policy & the Law*, vol. 15, no. 1, 2008, 1–50. o.

⁴¹ <https://bit.ly/3khpauk>

⁴² Ambrus (2021): i. m. 105. o.

ilyen kép vagy videó készülhet csak magáról a (tipikusan meztelen) sértettől, az elkövető és a sértett közös szexuális cselekményéről, illetve az is elképzelhető, hogy nem valódi, hanem manipulált felvételtől van szó, amikor tehát a bosszúpornográfia a deepfake-vel kombinálva jelenik meg.⁴³ Ambrus István a dekriminalizáció kapcsán felhívja a figyelmet arra, hogy a megoldás a bíróságok által az ún. teleologikus (cél szerinti, avagy jogtárgyharmonikus) értelmezés alkalmazása.⁴⁴ „Eszerint, ha a jogalkotó célja nem lehetett a konkrét ügy kriminalizálása (mint például a valódi konszenzuson alapuló, kölcsönös képküldés a fiatalok által), akkor a bíróság jogosult a Btk. 4. § (2) bekezdése alapján – társadalomra veszélyesség (azaz jogtárgysérelem) hiányában – felmentő ítéletet hozni (sőt, a büntetőeljárást ugyanezen a jogcímen akár az ügyészség is megszüntetheti, vádemelés nélkül).”⁴⁵ A 2021-es új, hazai szabályozás például privilegizált – ugyanakkor a korábbi szabályozásnál nem enyhébb büntetési tételekkel fenyegetett – esetet határoz meg, ha a pornográf felvételen szereplő személy 14–18 éves. Ez alapján tehát megállapítható, hogy a jogalkotó nem értett egyet e körben a dekriminalizációra tett javaslatokkal.⁴⁶

A gyermekpornográfia elkövetési magatartásai

A gyermekpornográfia passzív alanyai a 18. életévüket be nem töltött személyek lehetnek. A büntetendő elkövetési magatartások terén szintén egységes képet mutatnak az említett jogi egyezmények, de kisebb eltérések itt is jelen vannak.

A Budapesti Egyezmény a számítástechnikai rendszer útján történő elkövetéseket rendeli büntetni, míg a Lanzarote Egyezményben a szabályozás már nem csak kizárólag erre korlátozódik, inkább egy tágabb értelmű kifejezést használ, az infokommunikációs technológiát. Mindkettő alkalmazásában büntetendő a gyermekpornográfia készítése (*production*), azonban a Budapesti Egyezmény hátránya az, hogy többletfeltételt határoz meg, mert az előállításnak a számítástechnikai rendszer útján történő forgalomba hozatal céljából kell történnie. Büntetik a felajánlását vagy hozzáférhetővé tételét (*offering or making available*) a pornográf felvételnek.

⁴³ Ambrus (2021): i. m. 223. o.; valamint tanulmányában részletesen foglalkozik e témával Sorbán Kinga: A bosszúpornó és a deepfake pornográfia büntetőjogi fenyegetettségének szükségességéről. *Beliügyi Szemle*, 2020/4., 81–104. o.

⁴⁴ Gellér Balázs – Ambrus István: *A magyar büntetőjog általános tanai I. 2. javított és hatályosított kiadás*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2019, 139–140. o.; valamint a teleologikus értelmezés büntetőjogi alapkérdéseiről bővebben lásd Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. *Bűnügyi Szemle*, 2009/2., 11–17. o.

⁴⁵ Ambrus (2021): i. m. 105–106. o.

⁴⁶ Uo. 111. o.

A hozzáférhetővé tétel valósul meg például akkor, amikor a tiltott felvételt online elérhetővé teszik gyermekpornográfia tartalmú oldal létrehozásával, feltöltik FTP-szerverre, fájlcsere hálózatokra (*peer-to-peer, p2p*), darknet fórumokra, amellyel céljuk, hogy mások az interneten keresztül hozzáférhessenek vagy hiperhivatkozást hoznak létre az ilyen tartalmú oldalak elérésének elősegítéséhez.⁴⁷

A forgalmazása vagy terjesztése (*distribution or transmission*) szintén bűncselekménynek minősül. A forgalmazás az „aktív” terjesztést jelenti, míg a terjesztés magában foglalja a pornográf felvétel küldését információs rendszeren keresztül vagy akár az eladását. A megszerzése saját célra vagy más személy részére (*procuring*) esetkörét kimeríti például a számítástechnikai adat letöltése vagy gyermekpornográf anyag vásárlása. A gyermekpornográfia birtoklása (*possession*) szintén büntetendő. Az infokommunikációs technológia segítségével történő tudatos hozzáférést (*knowingly obtaining access by means of information and communication technology*) mint új elemet a Lazarote Egyezmény vezette be, amelynek célja, hogy azon személyek legyenek felelősségre vonva, akik a gyermekpornográf anyagokhoz online hozzáférnek, külön erre a célra létrehozott oldalakon keresztül nézik, anélkül, hogy letöltenék azt (így nem lehet őket büntetni a megszerzése vagy birtoklása miatt). A felelősségre vonáshoz szükséges, hogy az elkövető szándékosan lépjen be az adott oldalra, ahol a tiltott anyag elérhető és tudomása van arról, hogy ilyen jellegű tartalom hozzáférhető ott. A szándékosságra lehet következtetni abból, hogy az elkövető ismétlődő jelleggel látogatja a weblapot vagy szolgáltatásként fizet érte. Az egyes joghatóságokban ez a jogsértés a birtoklásán belül kerül szabályozásra (például Németországban), a magyar szabályozásnak pedig még nem része. A cache-ben tárolt képek nem elegendőek a felelősségre vonáshoz a birtoklásért, anélkül, hogy bizonyítást nyerne az, hogy az adott személynek tudomása lenne az elkövetett magatartásról.⁴⁸ A gyermekpornográf tartalmak készítése jövedelmező üzletté vált, amit a szervezett bűnözői csoportok is felismertek és kihasználnak. A darkneten keresztül hirdetik és terjesztik a tiltott pornográf tartalmakat vagy külön weboldalakat hoznak létre hasznoszerzési céllal. Új trendként jelent meg, hogy a gyermekmoleesztálást az interneten keresztül élőben közvetítik, vagyis streamelik.⁴⁹

Az ilyen felvételeknek a digitalizáció által lehetővé tett, gyors és határokat nem ismerő, szinte korlátlan terjesztési lehetőségei nagyban megnövelték e cselekmények társadalomra veszélyességét, ezért a gyermekpornográfiát érintő hazai módosítások a szigorítás irányába mozdultak el, például a bűncselekmény büntetési tételei jelentősen megnőnek, így az alapesetekben az eddigiekben irányadó 3 évig, 1–5 évig, illetve 2–8 évig terjedő szabadságvesztés-

⁴⁷ Lásd az online gyermekpornográfia szabályozásának kihívásairól részletesen Abhilash Nair: *The Regulation of Internet Pornography – Issues and Challenges*. Routledge, 2019.

⁴⁸ Lanzarote Egyezmény indoklása 23. cikk

⁴⁹ EUROPOL: *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2020*, 35–40. o.

tételkeretek 1–5 évig, 2–8 évig, illetve 5–10 évig terjedő szabadságvesztésre emelkednek. Bevezetésre kerültek továbbá 5–10 évig, 5–15 évig, sőt 5–20 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett minősített esetek, mint például a 12. életévét be nem töltött személy sérelmére, a hivatalos személyként e minőség felhasználásával, az elkövető hozzátartozói, nevelési, felügyeleti, gondozási, gyógykezelési kötelékkel, vagy egyéb hatalmi, befolyási viszonytal visszaélve, a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva, illetve a sanyargatást vagy erőszakot tartalmazó felvételtre, valamint a különös visszaesőként történő elkövetés esetei (és ezek kombinációi).

A törvény a tényállás differenciálása miatt az elkövetési tárgyakra tekintettel két külön szakaszra bontja a gyermekpornográfiát, a 204. § tartalmazza a felvételekkel, a 204/A. § pedig a pornográf műsorral kapcsolatos cselekményeket. A törvény az elkövetési magatartások körében is változtat a tényálláson, a készítés válik az egyik legsúlyosabban büntetendő cselekménnyé, hiszen az a sértettet legközvetlenebbül érintő elkövetési magatartás. Súlyosabb büntetésre számíthat az is, aki 18. életévét be nem töltött személyt pornográf felvételen való szereplésre felhív. A törvény ezáltal szigorúan fellép a gyermekek megkörnyékeztése ellen is, ezzel időben előbbre hozva a védelmet. Szintén az előrehozott védelmet jelenti az előkészületet büntetendővé tétele, úgyszintén az is, aki a bűncselekményhez anyagi eszközöket szolgáltat. Fontos kiegészítő szerepet tölt be, hogy a Btk. 204/A. § egyes bekezdései szerint büntetendő, aki 18. életévét be nem töltött személyt vagy személyeket pornográf műsorban szerepeltet vagy szereplésre felhív, illetve ilyen pornográf műsort szervez, hisz így minősülhet bűncselekménynek például a webkamerán keresztül élő műsorsugárzás, ami nem jár felvétel készítésével.

Összegzés

A fentiek áttekintése után jól látható, hogy számos probléma vár még megoldásra a jogalkotók részéről. A nemzeti jogrendszerek közelítése még nagyobb kihívást jelent. Szükség lenne a nemzeti jogrendszerek és nemzetközi egyezmények részéről, hogy biztosítsák egységesen a gyermekek védelmét a szexuális kizsákmányolással szemben, különös tekintettel az új technológiai kihívásokra.